SIAŬBIT THE SOWER

Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik

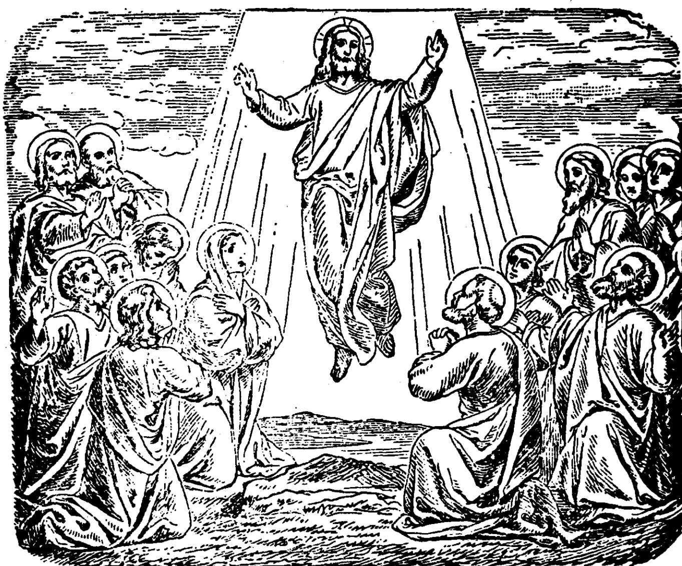
The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U. S. A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1973 Sakavik-Krasavik Nr. 90 (h 14) March-April, 1973

DZIELA ŚVIATA VIALIKODNIA REDAKCYJA ŽADAJE VIASIOŁAHA ALLELUJA!

DZIELA BIEŁARUSKAHA NARODNAHA ŚVIATA PRAHAŁAŠEŇNIA NIEZALEŽNAŚCI BIEŁARUSI, REDAKCYJA "SIAŬBITA" PIERASYŁAJE ŬSIM ČYTAČOM PAŽADAŇNI ŠČAŚLIVAJ, DA ŚPIEŠNAJ PRACY NA NIVIE NACYJANALNAJ I U ŽYĆCIU ASABISTYM!

CHRYSTOS UVASKROS I MY UVAS-KREŚNIEM.

Siarod usielakich nieščaściaŭ: Niadoli,pakutaŭ,chvarobaŭ i niamocaŭ,niaścierpnych bolaŭ cieła i dušy,adnačasna varožych k siabie adnosin pryjacielaŭ i znajomych;vialiki starazapavietny pakutnik Iov,jakoha Boh hetak ciažka u cnotach prabavaŭ,z vialikaj ščyraściaj u dušy,suproć usialakich unutranych i vonkavych i vonkavych spakusaŭ malitoŭna moviŭ:"Ja viedaju,Zbaviciel moj žyvie i Jon u apošni dzień uvaskresić mianie z prochu,z ziamli... I ja u maim ciele ubaču Boha.I ja Jaho ubaču sam na svaje vočy,nie kaho inšaha budu bačyć,a samoha Boha" (iov.19,25-27). Vialiki pakutnik Iov zusim jasna i ćviorda vyjaŭlaje hetkim čynam svaju hłybokuju vieru i silnuju nadzieju u svajo uvaskresieńnie z umieršych. Prarok daniła havora ab uvaskresieńni voś hetak: "I mnohija,što śpiać u pyle ziamli prabudziucca-adnyja k viečnumu žyćciu,druhija-ž k viečnaj hańbie i źnievazie".(Dan.12,2).U druhoj Knizie Makabiejskaj čytajem:"Voładar suśvietu uvaskrasić nas,pamioršych za Jaho Zakony,dziele žyćcia viečnaha"(2 Mak.7-9).Čałaviek- heta asoba,persona,składziena istotnym čynam iz śmiarotnaho cieła i biezśmiarotnaha ducha,biezśmiarotnaj dušy.Boethius akreślaje asobu - personu jak RATIONALIS NATURAE INDIVIDUA SUBSTANTIA:Adzinočnaja istota racyjanalnaj pryrody- heta znača, abdoranaj rozumam i volnaj volaj.Jak-ža moh Boethius dajści da hetaha vyvadu;zrabić takoje trapnaje, hłybokaje i karotkaje akreśleńnie čałavieka? Adpoviedź:"Sočačy za čałaviekam i razvažajučy jahonyja učynki i dziejańni. Čałaviek maje mnoha niečaha supolnaho z raślinami i žyviołami: Z raślinami,bo u im jość žyćcio vegetecyjnaje;z žyviolinami, bo u im jość žyćcio i ruch iz usimi počuvami žyviolin . Jak adno tak i druhoje žyćcio u im prajaŭlajecca,jak unutranymi,tak i vonkavymi učynkami - dziejańniami. Ale vykonyvaje čałaviek niešta takoje,čaho rasliny i žyvioliny nijak nia mohuć čynić; nia mohuć ani u škołu chadzić,ani vučycca,ani paznavać praŭdu,pisać zakony i žyć maralnym i duchovym žyćciom.Jon tolki hetak moža žyć,dziejničać,tvaryć plany i ich uvodzić u žyćcio. Znača: U im,u čałavieku jość krynica duchoŭnaho žyćcia i maralnaho. Hetaj krynicaj u im, u čałavieku,jość bieśśmiarotnaja duša,biazśmiarotny duch. Hety duch,heta duša niepasredna stvorana Boham i u toj-ža

momant złučana z ciełam,stvoranym baćkami,asabliva matkaj u jejnym ułońnie.Hetak to paŭstała,złažyłaś istotnym čynam asoba,persona,u kažnym z nas.Čałaviek heta tajna tajnaŭ u hetym našym bačnym susviecie.Čałaviek stvoran dla viečnaści... Mahutny duch jaho,istotna źviazan z jahonym ciełam,pavinien być u siłach pieramahčy śmierć, nie paddacca joj - utrymać cieła pry sabie i z saboj na vieki viečnyja,bo sucełaść čałavieka - heta jaho asoba, złožana z cieła i dušy. Heta jaho pryroda ludzkaja i pavinna być takoj nazaŭsiody... I čałaviek choča žyć viečna i strašenna baicca śmierci i baronicca ad jaje usialakimi lakarstvami; idzie u špital,paddajecca samym trunym i niebiaspiečnym aperacyjam... Adnak,kali chvaroba, abo apieracyja nie pazbaviać jaho žyćcia,to stary.prastary viek hetaha dakanaje... Usie my umrom... Adnak pavinny žyć... Dyk dzież tajna tajnaŭ? U pieršarodnym hrasie našych pieršych baćkoŭ... "U toj dzień,kali vy sahrašycie... tady vy śmierciu umrecie!" Hetak havora nam Božaje abjaŭleńnie i hetak stałasia i hetak jość... Adnak zło čałavieka,choć jon i sahrašyŭ ciažka nie pieramahło.Jon pieratvaryŭ susviet i samoha siabie; jon staŭsia viečnym pieramožcam,nie sam saboju,nie,a u Boha -Čałavieku,Isusie Chryście.Praz Jahony Kryž i praz Jaho Uvaskresieńnie. - Praroki u Starym Zapaviecie pradskazyvajuć prybyćcio na śviet Spasa susvietu;pradskazyvajuć prybyćcio Boha-Čałavieka praz Tajnicu Učałaviečańnia Syna Božaho,choć vielmi nie jasna,tumanna.Stary Zapaviet nia viedaŭ jašče ničoha ab tym,što u Adzinym Bohu jość Try asoby.Boh Ajciec, Boh Syn i Boh Duch Śviaty.Try persony u adnej Božaj Pryrodzie u Božaj natury. Havoračy ab hetym,što čałaviek - viečny.Heta znača,što praz Boha-Całavieka.Ab hetym jasna vyskazaŭsia,jak viedajem,vialiki pakutnikłov i Makabiejcy... Rešta prarokaŭ maŭčać,a kali što skažuć,to nie jasna i tumanna...Ale voś pryjšła doŭha čakanaja para,kali Boha-Čałaviek źjaviŭsia na ziamli. Jon biezupynna pracuje i dziejničajeć pa Svajmu Uvaskresieńniu.Pierš pradskazyvaje jaho. "Razburcie hetu śviatyniu (Jahonaje cieła), u try dni Jaje adbuduju!"(Ioan 2,19). Razburyli,źniščyli,a na treci dzień Chrystos Uvaskros!"Maryja stajała la hrobu i płakała. I,kali płakała,nakłaniłaś i zirnuła u hrob i ubačyła dvuch anhiełaŭ u biełaj voprat-

cy,siedziačych .Adzin la haĺavy, a druhi la noh,dzie lažaĺa cieĺa Isusava.I janykažuč joj: "Žančyna! Čaho ty pĺačeš? A jana havora im: "Zabrali Hospada majho i nia viedaju,dzie Jaho paĺažyli". Skazaŭšy heta,abiarnuĺasia nazad i ubačyĺa Isusa stojačaho,ale nie paznaĺa,dumaĺa,što heta aharodnik. Isus-ža skazaŭ joj:"Žančyna! Čaho ty pĺačeš? Kaho šukaješ? Janaš, dumajučy,što heta sadoŭnik,kaža Jamu: "Panie! Kali ty vynies Jaho adhetul,skažy mnie dzie ty paĺažyŭ Jaho,a ja vaźmu Jaho.Isus-ža havoryć joj:"Maryja! Jana-ž abiarnuŭšyś,mović Jamu: "Rabboni!" što značyć"Vučyciel!" Isus-ža havora joj:"Niedakranajsia da Mianie,bo Ja jašče nie uzyšoŭ k Ajcu Majmu,ale idzi k braciam Maim i skažy im: "Uzychodžu k Ajcu Majmu i k Ajcu vašamu,i k Bohu Majmu i k Bohu vašamu"(Ioan 20,11-12).

Chrystos uvaskros! I my uvaskreśniem ! Chrystos jość nia tolki našym Zbavicielam,ale i našym Bratam i Pryjacielam i Spadarožnikam. U Im i z Im i praz Jaho my isnujem i žyviom: Jon caĺkom jość našym! Tamu i havora śviaty Pavaĺ: "Vy Chrystovy,a Chrystos - Božy!"(1 Kor.3,23). Dy iznoŭ: "I užo nie ja žyvu,ale žyvie va mnie Chrystus".(Hal.2,20).

My Chrystovy,a Chrystos našym... Znača: Usio Jahonaje jość našym... Jaho sĺaŭnaje i pieramožnaje Uvaskresieńnie jość našym uvaskresieńniem! Ale pierš-naj-pierš Jahony,Jahony Kryž jość našym kryžam. Tamu i havora Jon:"Kali chto choča iści za Mnoju,chaj adračecca ad siabie,voźmie svoj kryž i kročyć za Mnoju"(Mat.16,24).Hetym akreślivajecca usio žyćcio Chrystovaje z Jahonymi dziejańniami i učynkami. My Chrystovy ad pačatku da kanca,z zaŭsiodnaj metaj pierad nami:Być PADOBNYMI CHRYSTU UVA USIM-być druhimi Chrystami.

"Hospadzie"! Moviĺa Marta,"Kab tut byŭ,to brat moj nie pamior-by". Ale i ciapier viedaju,što čaho Ty paprosiš u Boha,dašć Tabie Boh. Isus-ža havoryć joj:"Uvaskreśnie brat" Marta mović Jamu:"viedaju,što uvaskrośnie u apošni dzień". Isus-ža havoryć joj:"Ja jość uvaskrasieńnie i žyćcio, chto viera u Mianie,choć i umre,ažyvie.I kožny,chto vieryć u Mianie,nia umre navieki.Ci ty vieryš hetamu?" Jana-ž mović Jamu:"Tak,Hospadzie! Ja viery,što Ty Chrystos,Syn Božy, prychodziačy u suśviet".(Ioan 11,21-27).Paśla-ž usie pryjšli z Chrystom na mahiĺu Ĺazara i Chrystos adnym Svaim sĺovam uvaskrasiŭ.(Ioan 11,43). A.Ioan Tarasevič.

Z P I E R Š Y C H S T A H O D Ź D Z I Ŭ N A Š A J E B A Ć K A Ŭ Š Č Y N Y L I T V Y .

Ab historyčnym nazovie našaje Baćkaŭščyny L I T V Y, padana u časopisu"Litva" N.1. za Studzień-Červień 1967 hodzie. Nieabchodna adnak bolš pašyryć viestki ab Litvie. Dziela taho adnak,što balšynia histaryčnych dakumantaŭ,začasu caratu zahinuli,abo źniščyŭ zdradnik Siemaška,katory specyjalna jeździŭ u manastyry,z bibliatek zabiraŭ histaryčnyja dakumanty i tam-ža paliŭ,a što nie udałosia jamu spalić,to vyviaziana u Pieciarburh ci Maskvu i tam da sińnia tlejuć u padvałach.Dziela uspomnienaho, abaviazkava treba nam za miežami šukać,a što traficca,choć u čužych movach,vykarystovyvać. U hetym artykuli budzia padana u skaročańni,što jość u knižcy " Pamiatniki pana Kamertona" Ludvika Pacevića,vydanaj 1869 h.u polskaj movie u Paznani,zničyć tahdy u Niamiečynie i knižcy J.K.Kachanoŭskaha 1900 h. "Vialiki kniaź Vitaŭt", vydanaj u Lvovi,u toj Aŭstra-Vengry u polskaj movie.

Ludvik Pacevič,blizu na pačatku,padaje: "Nichaj tyja, katoryja svajho nia lubiać,svajo haniać,bo svajho nie znajuć,šukajuć čužoha,cikaviacca čužym,mo ščaślivym prypadkam,znojducca na stromaj hary,akružanaj kaliś prakopam,zalitym vadoju,na katoraj pierad viakami była varoŭnia,ściarohšaja miesta Kejstutava(Tak sama i miesta Mendoŭhava.J.Ch.)i pozirkam akiniec vakolicu,to možna ručacca,što,niahledziačy na upiaredžańni i papsutaść smaku mody,mimavolna zmušany buduć pryznać,što u całym žyćci ničoha pryjamniejšaha i cikaviejšaha i bolš malaŭničaha nie bačyli". (Heta,spadziajusia,adnosicca i nie da adnaho iz nas).

Na prybałtyckaj raŭninie,žyli i žyvuć: Lucičy,(Litoŭcy, Prusy ,Žmudy i druhija narody. Kaliś jany žyli davoli zhodna,pakul polski kniaź Kandrad nie ściahnuŭ z Veneci Kryžakoŭ i pasialiŭ takich na pahraničy uspomnienych narodaŭ i Polščy.Kryžaniki ,niezadaŭha,paniavolili prusakoŭ i pačali napady na druhija tamašnija narody.Naš kniaź Mendaŭh,paciarpieŭšy raz parazu ad kryžakoŭ,ratujučy paniavoleńnie Litvy,pačaŭ pašyrać svaje upłyvy na susiednich adzinakroŭnych słavianaŭ,katoryja,u balšyni, achvotna pryłučalisia da kniastva iz stalicaju u Navahrudku i bystra dałučyłasia usia Menščyna i Połaččyna.

Dziela taho,što Kryžaki panievoleńnie susiednich naro-
daŭ pajaśniali pašyreńniem chryścijanstva,Mendaŭh pad up-
łyvam Mistra Infflandźkich Miečanoscaŭ,pryjmaje chryścija-
nstva,a u 1253 h. z daručeńnia Apostalskaj Stalicy,Chołms-
ki biskup Henryk,Katanuje Mendaŭha ź jaho žonkaju Marylaju,
aboich na karala i karalevu Litoŭskich Užo u toj čas Žo -
mudź naležała i była pad uładaju Mendaŭha.Ad času chryščeń-
nia Mendoŭha Inflandzkimi Miečanoscami,Litva padpała pad
upłyŭ Rymskaha Papy i zachodniaje kultury.Ale hetym nie ab-
miažoŭvaje Mendaŭh upłyŭ i razvoj zachodniaha napramku i
pradaŭžaje znosiny i handal,jak iz zachadam,tak i kaniečny
z uschodam.- Zmušany,praŭda,byŭ Mendaŭh častku Žomudzi us-
tupić Infladzkim Miečanoscam,ale na jaho damahańnia supol-
naść kaścioła astałasia dla usiaje Žomudzi.

Palityčny architekt kniaź Mendaŭh,kali zhinaŭ z ruk pa-
hanskaha ruchu,to pakinuŭ Litvu ad Pskova da Pinska.Men -
daŭh zahinuŭ 1263 h.,ustanaviŭšy adzinaŭładztva na viali-
kim prastory.U 1315 h. źjaviŭsia mahutny uładar Litvy He-
dymin.Chto byŭ uładarom Litvy paŭvieku,histaryčna dakładna
niedaviedziena.J.Wolff padaje,što heta byŭ baćka Hedymina
Lutuvar,inakš Putuvar.Hedymin,jak i Mendaŭh,dobra razumieli
varožyja adnosiny da Litvy,jak niamieckich Kryžakoŭ, tak i
Inflandzkich Miečanoscaŭ.Adnak,viedajučy,što biskup Ryžski
Inflandziec,nieprychilny da Kryžakoŭ,Hedymin jak palityk i
dobry dyplamat,pahadniaŭsia z Miečanoscami suprać Kryžakoŭ.
Henijalny palityk Hedymin starajecca mieć dla svajho haspa-
darstva spakojnyja umovy raźviccia palityčnaha i ekanamič -
naha.Adśviežyvaje tradycyju Mendaŭha,vykazvajučy Rymu ha-
toŭnaść chrostu,kab zabiazpiečycca ad Kryžakoŭ,suprać kato-
rych pryjednaŭ zakon Inflandzkich Miečanoscaŭ.Naładžvaje
handel iz zachodam i paradniaŭvajecca z Polščaju zamužst-
vam svaje dački Aldony z karalevičam Polskim Kazimiram,da-
jučy Aldoni u pasahu tysiačy znachodziačychsia u Litvie
polskich pałonnych. Druhuju dačku,imia jaje nie padadzie-
na u historyi,vydaje za Kniazia Maraŭskaha Balesłava Tra-
jadoviča i apaviaščaje,što Litva nia suproć kryža,a sup -
roć niemcaŭ. Dačka Hedymina Marta,była zamužam za knia -
ziam Tviery Dymitrym,a dačka Anastazia zamužam za Maskoŭs-
skim kniaziam Siamionam Ivanavičam. Za časoŭ Hedymina Va-
łyń była dałučana da Litvy.

Dynaści Hedymina,było sudžana utrymacca na Litoŭskim tronie.Nastupnikam svaim jon naznačyŭ syna Januta,katory svajeju niezaradnaściu i nieraźvitaściu palityčna - dyplamatyčnaju,na heta nie adpavíadaŭ.Dyk dziela dabra Litvy,byŭ bratami Kiejstutam i Alherdam adsunuty i viarchoŭnaja kiraviectva pieraniali supolna na siabie dva uspomnienyja braty Kiejstut i Alherd.Jany dobra i suhučna upraŭlali Litvoju.Nichto,nat́ susiednija dzieržavy,niaviedali,katory faktyčna praviŭ Litvoju.Taki dualizm Hedyminavičaŭ,byŭ idealny.Litva u toj čas mieła hranicu ad Bałtyckaha da Čornaha mora.Na zachadzie,hraničyła iz Zachadniaj Eŭropaju.Dualizm ichniaje supałki adlustroŭvaŭ duch sapraŭdnaha Chryścijanstva.Alherd byŭ žanaty z chryścijankami.Pieršaja žonka była chryścijanka Maryja kniažna Viciabskaja,a druhaja kniažna Tvierskaja.Juljana, žonka Kiejstuta była dačkoj žmudzkaha vajdelota.Fakt takoha dualizmu nia byŭ prypadkovy.Abodvy śviedamy byli takich rolaŭ palityčnych.Kiejstut pryniaŭ za svaju stalicu Troki.Enerhična adpiraŭ niemcaŭ Kryžakoŭ.A Alherd, majučy stalicu u Vilni,pryłučaŭ da Litvy Padolle i Kijaŭščynu. Časta adzin druhoha adviedyvali,radzilisia i uzhadniali dziejańni.Nie mahli tolki supolna ustanavić,adkul pryniać chryścijanstvo.Ci z Carhradu,kudy ciahnuło bolšaść nasielnictva,ci z Rymu,kudy ukazyvaŭ kulturny napramak cívilizacia.- U samy čas,kali Kiejstut byŭ na ziemlach polskich,u adpłatu palakam za pustašeńnie Rusi,jahonaja žonka Biruta radziła syna,nazvanaha VITAŬTAM.Chłapčuk ŭvieś čas ros,raźvivaŭsia u rodnaj admasfery,vysysajučy z matčynych hrudziej lubaść-pryviazannaść da svajho kraju i bezhraničnuju addanaść Baćkaŭščynie i svajmu.Kali vyras, dla dabra narodu,nie daražyŭ svaim žyćciom.Miłaje usio rodnaje,pryciahała jaho užo tady,kali byŭ jašče junakom. Davierlivy słuha,vučyŭ,jak na kani vałodać zbrojaju,kab dobra moh baranić Baćkaŭščynu.Junak,Vitaŭt,da hulni davoli mieŭ siabroŭ. U baćki było 6 synoŭ,a u dziadźki Alherda takich 12.Z Trokaŭ da Vilni na kani dabracca , zajmała nia bolš času,jak 2 hadziny.Vitaŭt časta prabiraŭsia da Alherdavych synoŭ.A najlepš jamu padabaŭsia Jahajła.Pamiž svaich synoŭ Kiejstutu byŭ bolš da uspadoby Vitaŭt,a Alhierdu da uspadoby Jahajła.

Hedyminavičy: Alherd i Kiejstut,staralisia upaić svaim synom pryjaźń,jakaja byłapamiž ichnimi baćkami.Usio padkązyvała na dobruju pryšłaść Litvy.U 1363 h,juny Vitaŭt braŭ dziejny udzieł z baćkam Kiejstutam,suproć kryžakoŭ i skora z Alherdam udzielničaŭ u pachodzie na Maskvu.Napeŭna i u inšych pachodach i zmahanniach,braŭ udzieł,hety Litoŭski bahatyr u pieršaj moładaści.Jakija byli žonki Vitaŭta? I ci byli,akramia dački kniazia Smalenskaha Śviatasłava Ivanaviča Anny,inšyja? Hetaha niaviedama.Vitaŭt jašče za žyććia Alherda,pryniatym zvyčajem,uziaŭ za žonku kniažnu Annu,katoraja była viernaju,lubimaju pryjacielnicaju usio žyććio. - U traŭni 1377 h.padčas zmahannia Kiejstuta i Vitaŭta z kryžakami,u Vilenskim zamku,pamior kniaź Alherd. Jak padaje tradycyja,Alherd,na łožu śmierci,pryniaŭ Chryścijanstva uva uschodnim abradzie.Ale jašče tady uschodni abrad nia byŭ maskoŭskim pravasłavijem.Da hetaha chryścijanstva pryhatoviło jaho žyććio.Cieła jahonaje,za zhodaju udavy,žonki kniažny Julijany,było spalana na kastry u Mej šahole.Takaja klasyčnaja ilustracyja,pakazvaje,što litoŭskija uładary,musili ličycca z mienšaściu nasielnictva Litvy,jašče nie chryścijanskaje było i jakoje ličyła što chryścijanie jość ipavinny być tolki Niemcy.Chroniki padajuć,što jašče za časoŭ Mendaŭha u Lićvie i nat u samaj Vilni byli chryścijanskija śviatyni.Navat kniažna Juljana žonka kniazia Alherda,budavała u Vilni carkvu biaz nijakich pieraškodaŭ.Pry Alherdzie byŭ bajaryn Hastold,katalik.Adnak,kali Alherd byŭ u pachodzie na Maskvu,to u Vilni 14 ajcoŭ Franciškanaŭ było zabitych.Zabojcy byli pakarany.-Pa śmierci Alherda,Kiejstut mieŭ prava i spasobnaść zaniać Vialikakniažny pasad,ale Kiejstut vierny pamiaci brata,pasadziŭ Jahajłu na Vialikakniažnuju Vilenskuju stalicu.Apiekavaŭsia maładym žadajučy najchutčej asvoić paddanych z novym uładarom.Jak piarviej za Alherda tak i ciapier časta pryježdžaŭ da jaho syna u Vilniu z Trokaŭ na supolnyja narady i prajektavaŭ,što z časam Vitaŭt budzia daježdžać i supolna z Jahajłam budué radzieca.

Zanosiłasia na stałaść takoj kambinacyi,katoraja užo vyjaviłasia u akcyi zahraničnaj palityki,kali na 10-ć - hadovaje pahadniennie Litvy z Kryžakami 29 Vier. 137? h.

u jakim ad Litvy udzielničali: Jahajła, Kiejstut, Vitaŭt, i małady Alherdavič Linhvin. Adnak ludzkaja brutalnaść plany mieła razciarušyć čar sialanki, da žyćcia paklikanaj, bratami Alherdam i Kiejstutam, katoraja tak daskanała patrafiła pahadzić serca z patrebami kraju.- Jaki vysoki byŭ stupień zdolnaści Jahajły, jak vialikaha kniazia Litoŭskaha, sprava sumniŭnaja, ale pierachilajecca na niekaryść jahonuju. Padlahajučy upłyvam maciery svaje Juljany, kniažny Tvierskaj, nierazumieŭ Jahajła i nie caniŭ dabradziejnaści, karysnaj dla Litvy supolnaha praŭleńnia, svaich baćki i dziaćki, ani taho, što dziaćka Kiejstut dabravolna daŭ jamu Vilanski pasad. Kałoła samoha jaho i maciery u vočy i serca apieka i rada Kiejstuta, jakuju jon układaŭ dahavoram z Kryžakami u 1379 h. Miłyja im byli padšepty, niby prychilnika, asabliva niejkaha Vajdyllo, katoraha z prysłuhačoŭ pavyššyŭ da svajho švahra, ženiačy z svajeju siastroju. Padšeptuny radzili jamu pabolšyć majemaść, zabirajučy ziemli Kiejstuta.

Dva hady Jahajła panuje u Vilni, a pravić Litvoju Vajdylo, katory źvierska abchodzicca z paduładnymi. Mrojaju, samoha Jahajły, zaŭładać kniastvam Maskoŭskim, Dziela hetaha, zaprašaje kryžackich pradstaŭnikoŭ, niby na łovy, u Davidyskach 1380 h. Tut tajkom dahavaryvajecca i pazvalaje im na ziemlach Kiejstuta, žamojckich i Trockich rabić, što zažadajuć. A jon, kab ukryć tajnu, budzie niby pamahać Kiejstutu suproć ich. Kali dahavor byŭ dakanany, dla bolšaj tajny, zaprasili i Vitaŭta. Z prybyŭšym Vitaŭtam, Jahajła i Kryžaki vielmi karektna abchodzilisia. Zabiazpiečyŭšysia ad zachadu, Jahajła dahavaryvajecca z kniaziam Razanskim i ardoju chana Mamaja, suproć Maskoŭskaha Kniastva. Pryčyna, što staršy brat Jahajły Andrej, kniaź Połacki, źviazaŭsia z Maskvoju suproć Litvy.

Pieršaha vieraśnia 1380 h. mieli vajska Jahajły złučycca z vajskami chana Mamaja i pačać bicca na Kulikovym poli, kala Donu, z vajskami maskoŭskaha kniazia Dymitra Ivanaviča. Mamaj iz svaimi vajskami vystupiŭ da boju, a Jahajła čamuś ustrymaŭsia i nie vystupiŭ , choć blizka znachodziŭsia .

Vynik bitvy akazaŭsia takim, što Mamaj paciarpieŭ vialikuju parazu. Tatary niezadaŭha adpłacili Maskalom za hetu parazu pad kamandaju Chana Tachtamyša i samaj stalicy Maskvie dastałasia dobra ad tataraŭ. Jahajła pryhnobleny pali-

tyčna i maralna,viarnuŭsia da parohu domu,katory niekalki miesiacaŭ tamu padminavaŭ na zhubu Kiejstutu,dahavoram z Kryžakami u Davidziškach. Pryhnoblennaść heta była dla Jahajły pabolšana tym,bo vyrvała ad Litvy palityčnuju zdabyču ,unaśledavanuju pa Alherdu,viarchoŭnaść carkoŭnuju mitrapoli,katoraja była u hranicach Litvy u Kijavi,a paśla parazy na Kulikovam poli,pierabrałasia u Maskvu.

Kali Kiejstut daviedaŭsia.što Vajdyllo ździekujecca i mučyć narod,a hałoŭna,što Jahajła parazumieŭsoa z Kryžakami suprać jaho,ab čym Kiejstuta paviedamili nat sami Kryžaki,katorym zalažała ab varožaści pamiž Litoŭskimi kniaziami,to adrazu 1381 h. napraŭlajecca u Vilniu.Jahajłu pazbaŭlaje tronu Vialikakniažnaha,astaŭlajučy jamu Krevo i Viciebsk,a Vajdyllaha zahadvaje paviesić na dubu Łysaj Hary.Tolki minuŭ hod,Jahajła podstupam zajmaje Vilniu,karystajučy čas,kali Kiejstut byŭ u Połacku,navodziačy tam paradki.Łučycca z Kryžakami i napraŭlajecca u Troki. Vitaŭt, pierad pieramahajučymi siłami,adstupaje da Horadnia.Zamak u Trokach zajmaje Jahajła bez supracivu.Kiejstut viartajecca z pad Połacka,arhanizuje vajennyja addziełý i padchodzić z Žamojdzi,a Vitaŭt z Horadni.Kali adnych i druhich vajskovyja siły,razło-žanyja pad murami Trokaŭ,hatovilisia da boju,pad namiotami,dzie pavievali Kryžackija ściahi,hatoviłasia zdrada.Z boku Jahajły prychodzić Skirhajła da Vitaŭta,z prośbaju,pryjści da Jahajły na pierahavory i ručajecca za biaspiečnaść.Vitaŭt pajšoŭ i,pahavaryŭšy ab pałahodžańni,varočajecca z daručeńniem,pryjści da Jahajły razam z Kiejstutam.Kiejstut drohnuŭ,pačuŭšy zaprošańnia, pryjści,ale uhavorany synam Vitaŭta,pajšoŭ,bo byŭ upieŭniany bratami Jahajły i uhavorany Vitaŭtam.Kali padyjšli Kiejstut z Vitaŭtam,to sam Jahajła,niby dla ušanovy,vyjechaŭ na spatkańnie,a prybyŭšych abodvych adrazu davierannyja konniki.Kiejstut aśviadčaje,što jany prybyli z namiram abhavareńnia pahadnieńia.Jahajła na heta adkazaŭ: "Nia tut miesca dla takoha traktatu,a u Vilni". Z hetaha adkazu paznali abodva zdradu,ale było užo pozna. U Vilni paasobku ich zamknuli.Kiejstuta,skora u kajdanach,pad stražaju Śvidryhajły,vyviaźli u Kreva,pasadzili tam u ciomnuju viaźnicu i a 5 -aj hadzinie raninka,u prysutnaści kamandanta kreŭskaha zamku Prokšy,zadušyli.Vitaŭta z pačatku viaźnili u Vilni,a paśla

pieraviaźli u kreŭski zamak,dzie jaho mieła spatkać dola Kiejstuta,kalib nia vyratavała jahonaja viernaja słužača-ja,katoraja paśviaciła i addała za heta svajo žyćcio.Jak byŭ vyratavany Vitaŭt? I chto jaho vyratavaŭ? Byli 3 versi,z katorych adna Teodoram Narbutam.Jana bolš praŭdapadobnaja.Vitaŭt nia zarastaŭ vusoŭ i barady.Kali jon lažaŭ chvory u kreŭskim zamku,to viernaja słužka,Helena,dała jamu svajo adziennie,a sama adziełasia u jaho adziennia i lahla na miejsca,dzie Vitaŭt lažaŭ.Jon-ža spakojna u jaje adzienni vyjšaŭ z zamku,dapiaŭ da pryhatavanaha staranniem žonki Anny,kania i razam z žonkaju i dačkoju Zosiaju i bratam Tovcivilam,pajechali da švagra Januša na Mazury.Jechali praz Słonim,Bieraście i na piaty dzień byli u švahra Januša u Płocku. Słužka Helena tak dobra maskavała,što kamendant zamku Proksa,paznaŭ tolki tady,kali pa zahadu mieŭ,Vitaŭta adviezci u Vilniu.Paznaŭšy,adsiek joj hałavu i zabiŭ pakajoŭca Strojpiła Adillona.

PACHOVINY LITOŬSKAHA KNIAZIA KIEJSTUTA.

Kiejstut nie žyvie! Jak tolki razniasłosia pa Litvie,što Kiejstut nie žyvie,horka zapłakali-zalamantavali usie Licviny pa svaim najvydatniejšym,ščyra addanym svajmu narodu i Baćkaŭščyny abaroncu.A kryžaki i druhija niepryjacieli zaradavalisia,što niežyvie niepieramožny imi Kniaź Litoŭski.

Jahajła,kab zamaskavać svajo złačynstva,zahadvaje svajmu bratu Skirhajłu,dastavić cieła niaboščyka Kiejstuta z Kreva u Vilenski zamak i naładzić uračystyja pachoviny,zhodna pryniatamu abyčaju.Pryviezienaho niaboščyka,adrazu vymyta ciepłaju vadoju,ubrana u doŭhuju kašulu,nadzieta na nohi abutak i vystaŭlena na padvyššanni.Paśla hetaha adrazu pačali traktavać prysutnych miodam i pivam,śpievajučy:"Dziela čaho pamior? Ci nia mieŭ što jeści i pić? Čamu pamior? Nia mieŭ adziennia i pryładaŭ? Čamu pamior? Ci nia mieŭ žonki?Čamu pamior? Ci nia mieŭ lubych dziaciej? Čamu pamior? Tut nanova da niaboščyka padpita.Pa pryniatym časie,vymyta paŭtorna,nadzieli zbroju,nakryli kniažnym płaščom,da boku dapasavali šablu šeruju abviazali ručnikom,u katory ułažyli hrošy i vypiŭšy trejci raz, daručyli pryvitać pamioršych ad žyvych , Paśla takich ceramonijaŭ,pałažyli cieła kniazia Kiejstuta na specyjalna pryhatavany voz i vyviaźli z zamku,dzie na koniach źjavilisia vydatnyja bajary Litvy i Žomudzi,katoryja

brazhajučy zbrojaju,vykrykvali kab rastupiŭsia narod sabrany,a płački,apioršysia da voza z płačam lamantavali: "Čamu Ty pamior? Za vozam ijšoŭ Kiejstutaŭ vierny słužka,niasučy svajho kniazia vajennaje uładžańnie ryštunak i viali kania, na katorym Kiejstut nie raz pieramahaŭ Kryžakoŭ.Za hetym na pryviazi viali sabak i niaśli sakałoŭ.Kali pachod prybliziŭsia da miesca pachovinaŭ,to byŭ spatkany śviatarami u žałobnym ubrańni i pačałasia hanitva da ruchomych rečaŭ kniazia Kiejstuta,paraśkidanych na davoli vialikim abšary ad miesca pachovinaŭ.Bolš cennyja byli dalej.Chto što schapiŭ,to było jaho,Chto bolš zachapiŭ ličyŭsia słaŭniejšym.Miesca pachovinaŭ było pryhatavana pry upadańni Vialejki da Villi.I tam byŭ hatovy kaścior suchoje dzieraviny.Na jaho pałažyli cieła kniazia Kiejstuta u poŭnym uzbrojeńni,nakryta kniažym płaščom.Tut stajaŭ vierna addany słuha,koń,sabaki i sokały kniazia Kiejstuta. Niezadaŭha,tak zvanyja achviarniki,kinuli na suchija,dzieraviannyja pazury niadźviežyja i rysinyja i na stos suchoje dzieraviny,dzie byŭ pałožany niaboščyk i padpalili.a adnačasna adazvalisia truby.Kali połymia ahniu padniałosia vysoka,śviatary zapieli: "Ulotnivajuć mnoha duchaŭ, a ziamla specyjalna na heta pryhatoŭlanaja,jakby rastupiłasia i zabrała na vieki popiał z astatkami Słaŭnaha Bahatyra Litoŭskaha. - Padčas pachovinaŭ kniazia Kiejstuta, prysutničaŭ tolki brat Jahajły Skirhajła.Nikoha nie było ź jaho najmilejšaj radni.Vitaŭt,najmilejšy syn,byŭ viaźniany Jahajłam u Kreŭskim zamku.Kab nia vierna addanaja słužka Halena, to stałasiab ź im toje,što stałasia z baćkam.Druhija syny Kiejstuta:Vojsvill i Vojdall - užo nia žyli,Patryk,Zyhmunt i Toŭcivill nia byli kala Vilni.Dočki byli: Donata na Chryście dastała imia Anna,była za Janušam,kniaziam Mazavieckim;Maryja za Ivanam,kniaziam Tvierskim; treciaja,imia nie padana,za Kazimieram,kniaziam Ščacinskim.-Biaruta,vierna-addanaja žonka,u Bieraści,jak padali Pruskija kroniki,była,pa zahadu Jahajły,utoplena.Pasla pieradavalisia fałšyvyja viestki u abaronie Jahajły,bydcam Biruta viarnułasia u Palenku i u 1416 hodzie pamierła naturalnuju śmierciaju i pachavana na hary, na katoraj,niby kaliś Kiejstut prajektavaŭ dla jaje pabudavać zamak,dzie z časam stajaŭ dzieravianny kryž,a miesnyja žychary pryznali jaje śviatoju i,prachodziačy blizka mužčyny,źnimali šapki,a žančyny žyhnalisia dy kazali śv.Biruta ! malisia za nas!-Z inšamoŭnych hist.stud.pirakłaŭ J.Litoviac.

NIEKATARYJA FAKTY Z ČASAŬ PAPY. IOANNESA XXIII.

Z knižki,katoraj nichto nia chočaŭ vydrukavać,ale niekataryja fakty u prasach padajucca.Karystajučy z ich,chaču ab niekatarych paznajomić čytačoŭ Siaŭbita.Mianoŭna,Vatykanu palityka da savieckaha bloku.

Aleksy Simanskij, iz staroha dvaranskaha rodu raspačaŭsvaju karjeru u Rasiei,jašče pierad revalucia-ju,ad taho što dastaŭ pratekciu Rasputina.Paznajomiŭsia u intymnym kružku,akružajučym baranesu Ikskul u Pieciarburhu. Rasputin vystaraŭsia jamu pasłuch u carycy. Małady episkop,karjarysty,intelihientny,sumieŭ adnačasna zdabyć łaski vialikaj kniahini Alžbiety Teodaraŭny,pasla zamardavanaj balsevikami,skora staŭ Archiepiskapam. Za časoŭ balšavickich,stanovicca prychilnikam "realistyčnaha" kursu uhody,reprezantavanaj i u kancy padpisanaj praz mitrapalita Siarhieja u hodzie 1927.

Viedamy ananimovy dakumant z 13 Krasavika 1928 hodzie, raspaŭsiudžany tajna pamiž duchavienstva." My niaŭpirajemsia,što Siarhiej jošć danoščykam. Faktam adnak jošć,što akružajuć jaho notaryčnyja zdradniki. Serafim Tvierski,Aleksiej Simanoŭski i druhija. Uvažajecca za fakt aŭtantyčny,što archiepiskop Alaksiej napisaŭ danos u GPU na novamianavanaha mitrapalita pietrahradzkaha Josifa,Jaho aryštovyvali niekalki razoŭ i u 1938 h. razstrelany.Mitrapalit Siarhiej,katoraha vybar na patryjarcha u 1940 h.byŭ niapryniaty zahraničnymi herarchami,jak niekananičny,pamior 1943 h. Apiakunom patryjaršaha tronu u Maskvie byŭ mianavany Stalinam Alaksiej.

U liście z 20 Traŭnia u 1944 h. Alaksiej pisaŭ: "Hłyboka čescihodny i darahi nam Josiv Vissarionavič, zachoča vieryć u pačuccio hłybokaje da Jaho miłašci i udziačnašci,katoraju pierapoŭnieny sercy usich pracaŭnikoŭ carkvy." 31 Studzienia 194§ h. arcijepiskop Alaksiej zastajecca patryjarcham "Maskvy i całaj Rusi" U 1946 h. adznačany ordaram Čyrvonaha znamia Pracy. Druhi raz 21 Šniežnia 1949 h. prypadała 70 hadavina

narodzin Stalina. Patryjarch Alaksiej,razam z 76 archijepiskopaŭ i episkopaŭ vysłali list. "Vadzicial,nastaŭnik i pryjacial usich pracujučych.Asabliva darahoja dla nas jość toja,što u dziejanniach Vašych, skiravanych da ździejannia paŭsiudnaha ščaścia i spraviad - livaści na ziamli.Cełу śviet bačyć tryumf maralnych padstaŭ suproć pastaŭlenych złu,akrutnaści i praśledavanniam, panujučym u abumirajučym systemie adnosinaŭ hramadzkich.Adčuvajem vašuju baćkaŭskuju apieku nad usiestaronnymі patrebami ludziej. Imia vašaje stała blis-kaja i darahoje usim zvyčajnym ludziam śvietu i całaj pastupovaj ludzkaści". Pa śmierci Stalina 1963 h.patryjarcha Alaksiej vyhałasiŭ pramovu nad jahonym hrobam: "Adyšoŭ vialiki važaka našaha naroda... Zaŭsiody byŭ dobraje voli i čuły na patreby našaje Carkvy. U ciažkija dni žałoby, , ja atrymaŭ z usich častak našaje baćkaŭščyny: ad episkapaŭ,śviataroŭ,viernikaŭ,a taksama iz zahranicy ad vyšejšych dastojnikaŭ cerkvaŭ,mnoha telehramaŭ,katoryja u malitvach za jaho, dzielać z nami vialiki žal.Malemsia zaŭpakoj jahonaj nieśmiarotnaj dušy". 4 Krasavika 1947 h. na zahad kiraŭnika Rady da spraŭ Rasiejskaje pravasłaŭnaje Carkvy pry radzie ministraŭ,tavaryša H.H.Karpava,patryjarch Aleksiej,prabuje sklikać u Maskvie usiepravasłaŭny sabor,niahledziačy što sklikannie takoha saboru prysłuhoŭvaje tolki patryjarchu ekumeničnamu Kanstantynopalskamu.(Ad 1947 h. aficyjalny "Žurnał Maskoŭskaje Patryjarchii",pierastaŭ nazyvać jaho ekumeničny(vsielenski),a tolki"Kanstynopalski". Namier taki astaŭsia daremny,dziela supracivu patryjarchaŭ ekumeničnych Aleksandryjskaha i Hreckaha.

Alaksiej atrymoŭvaje pavažnyja fondy savieckaha uradu, Arhanizuje abchody i abchod 500 stahodździe rasiejskaje aŭtokefalnaje carkvy. Heta uračystaść adbyłasia 8 Lipienia 1948 h. Iz zahranicy prybyli delehaty i sprava pieraјnačyłasia u "Naradu hałoŭ pradstaŭnikoŭ AUtakafalnych cerkvaŭ". Astryjo palityčnaje napraŭlena suproć Roma-Katalictva.Patryjarch Alaksiej vystupiŭ z hvałtoŭnuju filimu nie spryjajuć pašyranniu etaizmu?". Archiepiskop Kazania Hermohenes kazaŭ:"Papa byŭ sajuźnikam Hitlera i

Musuliniaho. Dy i sionnia jość sajuźnikam Trumana. Episkop ałbanski z Korcy pryraŭniaŭ Piusa XII da Hitlera. Uchvalili i pryniali rezaluciu haniebnuju: "Chryścijanie cełaha śvietu pavinny zhanbić palityku Vatykanu i uznać jaje za antychryścijanskuju".Rezalucyju nie padpisali Cerkvy Kanstantynopala i Hrecyi.Nie aščadzili Śviatovaje Rady Kaściołaŭ,što pad kiraviectvam pratestanskim.

Patryjarch Aleksiej udzielničaje pry dyplamatyčnych pryniaciach u Maskvie.Dla padtrymannia znosinaŭ iz zahranicaju pradstaŭnikoŭ patryjarchatu,dany uradavyja araplany i dyplamatyčnyja pašparty. Dla pryniaćcia zahraničnych hościaŭ,addana u rasparadžannie Aleksieja,pałac Izabudova byłaha majontku staroha rodu bajarskaha Kałyčavaŭ,Łucino pad Mos-kvoju. Ale nie papa Jan XXIII pieršy uzyjšoŭ na darohu kampramisu z pax sovietikaju,a pratastanskaja Rada Kaściołaŭ.Biezpasiarednia kiraviectva nad sietkaju kantaktaŭ zahraničnych patryjarchatu maskouskaha,zajmaje najbolš biskup mitrapalit Mikodym (Rotaŭ).Mnoha było takich i jość dalej,razvivajucca, što raz intansyŭniej. U 1961h. patryjarchat maskoŭski,źmieniaje taktyku i vylaŭlaje achvotu prystupić da Suśvietnaj Rady Kaściołaŭ.Paŭstaje entuzijazm na zachadzie.Paryžska "Vie Protestante", Hamburski "Sonntagsblatt","Christ und Welt", švajcarska "Reforma" Paŭtarajuć hałasy katalickija:"Croix","Figaro","Informacions Cathothoques Internationales",Krakaŭski "Tygodnik Powszechny" piša:"Prawasławny Kościół u Savieckim Sajuzie ažyŭlany jość nadziejaju adzinaha vieravyznanniauva usich Chryścijanaŭ. Adzinaja pieraściaroha emihranckich Cerkvaŭ pravasłaŭnych,astalisia zihnaravanyja. Karjera Mikadyma była ašałam-lajučaja. 17-ci hadovy student institutu u Razani, adkamandziravany da Leninhradzkaje ducgoŭnaje akademi,jakuju ukončyŭ u 1955 h. u zvani kandydata tealohi".U 1957 h. byŭ vysłany u Jeruzalem,dzie pieraniaŭ pad jurysdykcyju maskoŭskuju daŭniejšy centr rasiejskaha pravasłaŭja.Viasnoju 1959 h. adklikany u Maskvu i naznačany sakratarom patryjarchatu,ale skora

staŭ kiraŭnikom addziełu zahraničnych adnosinaŭ majučy 32 hady, stanovicca archiepiskopam, mitrapalitam najmałodšym u historyi Carkvy ad 300 hadoŭ. U Lipiani 1960 h. piŝa da jaho heneralny sakratar Susvietnaje Rady Kasciołaŭ dr. W. A. Vissert Hooft: "Vašyja pryjacieli Susvietnaje Rady Kasciołaŭ, molacca kab Boh bahasłaviŭ vašaj episkapskaj słužbi i vašaj pracy dla dabra ekumeničnaha bractva. Nikodym zajaŭlaje na jubilejnaj sesii Kamitetu abarony supakoju: "Vialikaja kastryčnickaja revalucyja dakanała usiesta - ronnuju źmienu u adnosinach mižnarodnych zhodna z Zamysłam Božym na ziamli". - U Listopadzi 1961 hodzie Saviecki uradavy samalot "Illušyn" piravozić mitrapalita Mikodema z 16 asabovuju delehaciaju maskoŭskaju u New-Delhi, Indyja na III kanfarencyju Ekumeničnuju Susvietnaje Rady Kasciołaŭ, dzie u tajnym hałasavańni pad staršynstvom pratestanskaha biskupa z Berlina dr. Ottona Dibeliusa, adbyłosia pryniaćcie patryjerchatu maskoŭskaha. Pry hałasavańni 142 hałasy za pryniaćciem, 3 hałasy suproć pryniać - cia i 4 ustrymanych. Pieršy raz byli na pasiedžańni absarvatary katalickaha kaścioła z Rymu, vyznačanych praz staršyniu Sabornaje kamisii dla spraŭ jednaści Chryścijanskaje, kardynała Bea. - Niepasredna pa hetym paŭstała takoje zdareńnie. Kardynał Bea z pačatku 1961 h. aśviedčyŭ ex oficio, što abservatary patryjarchatu maskoŭskaha byli-b miła bačanyja na Vatykanskim Sabory. Adkaz Maskvy nastupiŭ u Traŭni taho z 1961 h. "Žurnał Maskoŭskaj patryjarchii" ahałasiŭ artykułam, aŭtorstva, prypuščajuć, Mikodyma: "Nia siła, ale miłaść pavinna kiravać dziejańniami ajcoŭ kaścioła... Patryjarchat maskoŭski adkidaje prapanovu vysyłańnia abservataraŭ da Rymu: Non possumus".
Padčas kanhresu supakoju, hetym razam u Prazi Českaj, Červienia 1961 h. Mikodym aśviedčyŭ: "Vatykan niežadaje supakoju. Pahłybłaje propaść, addzielajučy jaho ad pastupovaje ludzkaści". /Budzie dalej/

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor): Rev. Francis Cherniaŭski
Address: 164 Broadway, Fort Edward, N.Y., U.S.A., 12828
Telephone: RH 7-5117